

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Kunst - J.M. de Jong
Verkondiging aan de herders
194

Kerkelijk leven- E.A. de Boer
Leve het lam!
195

Meditatief - R.J. Vreugdenhil
Doorstart van de tempelblijdschap
198

Wandelen met God - K. van den Geest
Vrijheid
199

Achtergronden - G. Kwakkel
Ik in psalmen en gezangen
201

Opvoeding en onderwijs - J.J.D. Baas
Duidelijke grenzen
204

Uit de kerken, persberichten

**Redactie, medewerkers en uitgever van De Reformatie wensen alle lezers
goede feestdagen en een gezegend 2009**

Verkondiging aan de herders

In veel godsdiensten komen engelen of andere wezens voor die als boodschappers tussen goden en mensen optreden.

J.M. de Jong ■

Van man tot macht

In de Bijbel zijn het mannen in witte kleren, vaak vergezeld van goddelijk licht. Soms hebben ze maar liefst zes vleugels, zoals de cherubs boven de ark. De ene keer opereren ze in een klein groepje, soms komt een engel alleen, een andere keer treden hele legioenen voor het menselijke voetlicht. Al in de zesde eeuw maakte de theoloog Dionysius een indeling van de engelenwereld, mede gebaseerd op de opsomming in Kol. 1:16. In de NBG-vertaling is daar sprake van door God geschapen *tronen, heerschappijen, overheden en machten*. In de indeling van Dionysius komen die begrippen terug. Hij onderscheidde drie groepen van steeds drie engelenkoren. De eerste groep bestaat uit tronen, cherubijnen en serafijnen. Die staan het dichtst bij God. Dan volgen de krachten, heerschappijen en machten. De derde groep bestaat uit engelen, aartsengelen en vorsten. Zij staan het dichtst bij de mensen en verschijnen dan ook steeds op aarde. Tot hen behoren Michaël, Gabriël en Rafaël. Maar ook de alom bekende beschermengelen vallen daaronder.

Katholiek en klassiek

Omstreeks 1630 maakte Cornelis Hermansz Saftleven (1607 Gorkum-1681 Rotterdam) een schilderij van de *Verkondiging aan de herders*. Het linker bovengedeelte van het doek stelt de hemelse wereld voor. Uit een fel wit licht komt een engelfiguur naar voren. Hij is gekleed in een witte mantel met een stoffen riem er omheen. Ondanks het feit dat hij voor het licht staat, zien we hem niet als een donkere schim in tegenlicht, maar als een heldere figuur die zelf ook deel uitmaakt van de hemelse sfeer. De schaduwwerking die Saftleven op de engel heeft aangebracht dient dan ook alleen om het lichaam meer body te geven.

De vormgeving van deze engel is traditioneel en van oorsprong middeleeuws. Hij draagt het onderkleed van een katholieke priester en ziet er ook echt als een man uit. Aan zijn gebaren te zien vertelt hij de herders dat hij goed nieuws heeft dat bij God vandaan komt. Met zijn rechterhand wijst hij namelijk omhoog. Met zijn linkerhand maakt hij een zegnend gebaar, zodat duidelijk is dat het bericht van de geboorte van de Messias voor de herders bestemd is. Opmerkelijk is dat bij nadere beschouwing de engel niet naar hen kijkt, maar schuin opzij het schilderij uit. Alsof hij de beschouwer ook bij zijn boodschap wil betrekken.

Naast hem, op de rand van het licht en half verdwijnend in de wolken die de hemelse sfeer scheiden van die van de aardse, vliegen groepjes engelen. Saftleven heeft hier niet gekozen voor het *hemelse leger* dat binnen enkele ogenblikken Gods lof gaat bezingen. Wat de kunstenaar hier doet, is typisch renaissance.

Hij schildert een grote groep *putti*. Dat zijn peuters met bolle gezichtjes, een bos krullend haar en twee vleugels. Oorspronkelijk werden ze door de vroege christenen als uitbeelding van engelen gebruikt op sarcophagen. De vorm gaat echter terug op Romeinse godenvoorstellingen, zoals Amor die met zijn pijlen de liefde bevorderde. In de Italiaanse Renaissance kwam het gebruik van putti weer in de mode, en Saftleven heeft zich hier bij aangesloten.

Uit het leven gegrepen

De herders kunnen modellen zijn uit de omgeving van Rotterdam, in welke stad dit schilderij ontstond. We zien twee mannen die op hun knieën voor de engel zijn neergevallen. Rechts daarvan zien we een compleet gezin: vader, moeder en twee kinderen. Ze zijn in het licht geplaatst zodat ze extra opvallen. De vader heeft van schrik de armen voor de borst geslagen en kijkt de engel enigszins vertwijfeld aan. De moeder met het kleine meisje dat haar hoofd op moeders schoot legt, vertoont veel minder emotie. Het lijkt alsof ze nauwelijks schrikt van de engel. Ze kijkt wat nadenkend voor zich uit. Haar zoontje naast haar is kennelijk wakker geschrokken en kijkt wel heel verstoord naar alles wat er gebeurt. Deze figuren vertonen individuele trekken, evenals het echtpaar met kind dat van achter de wolk komt aanlopen. Hier is duidelijk voor geposeerd.

Het landschap (hier niet afgebeeld) is golvend, met in de verte een dal tussen heuvels. Rechts bevindt zich een schuilhut waar enkele herders liggen te slapen. Verder ligt het land vol met schapen, geiten en koeien.

Soorten en maten

In Museum Catharijneconvent is tot 25 januari 2009 de expositie *Allemaal engelen* te zien. De samenstellers hebben zich niet alleen beperkt tot christelijke engelvoorstellingen. Er is ook een reliëf met een hindoeïstische engel te zien en er zijn boekillustraties met engelfiguren uit de joodse en islamitische tradities. Daarnaast zijn er schalen en vazen uit de antieke cultuur met daarop onder andere Nikè, de god van de overwinning die model stond voor het sportmerk Nike. Moderne engelen ontbreken niet, zoals de prachtig gestileerde zittende engelfiguur die tegelijk een groeiende plant is, een symbool voor New Age-achtige gedachten als het samenvloeien van god, mens en natuur.

Jan de Jong geeft les in kunstvakken aan de Gereformeerde Scholengemeenschap Randstad in Rotterdam en was tot voor kort docent kunst- en cultuurwetenschap aan de EH te Amersfoort.

Leve het lam!

kerkelijk leven

Voor Jezus' geboorte maakte de Vader de naam die de zoon op aarde zou dragen al bekend: 'Jezus, dat is Verlosser, omdat Hij zijn volk zou redden van hun zonden'. Het zijn die goddelijke woorden die, aangehaald en met vindplaats, het slot vormen van een artikel in de belijdenis van Nederland. Erboven staat 'De voldoening door Christus'. Ton de Ruiter, tot voor kort gereformeerd predikant, legde zijn ambt neer. Wat een offer. Was dat nodig? Is het genoeg?

E.A. de Boer ■

Offerlam

'Daar is het lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt!' Dat roept Johannes als hij zijn leerlingen op Jezus wijst. Het beeld van het lam roept bij luisteraar en lezer, vertrouwd met de heilige geschriften van het Oude Testament, de gedachte aan het offer op. Nu was zo'n offerlam geen pasgeboren lammetje, maar een volgroeid lam van een jaar oud. Mannelijk en gaaf moest het zijn. Het is een offer als je één van je beste lammeren moet kiezen en dat dier

doodt. Het dier dat een jaar lang voer kostte en dan eindelijk iets zou gaan opbrengen. Wat een offer.

Dat gold naar Exodus 12 in de eerste plaats voor het paaslam. Vervolgens naar Exodus 29 voor het morgen- en avondoffer van elke lieve dag: er sterft een lam zodat Gods volk de dag kan ingaan om te leven, er sterft een lam voor het volk dat zich overgeeft aan de nachtrust. De Hebreeënbrief zegt: *Zonder bloedstorting geschiedt er geen vergeving* (9:12).

In het Nieuwe Testament staat:

- Paulus zegt: *Ook ons paaslam is geslacht, Christus* (1 Kor. 5:7). Hij is het lam van de Exodus, de uittocht uit het slavenbestaan van de zonde. Want daarover gaat het in 1 Korintiërs 5, dat de gemeente zondig gedrag moet uitbannen als bedorven desem.
- Petrus schrijft dat we niet met goud of zilver zijn vrijgekocht uit het zinloze leven. Over 'betalen' gesproken. Er staat werkelijk: loskopen. Als het niet met edelmetaal gebeurde, hoe zijn we dan wel vrijgekocht? *Met kostbaar bloed, van een lam zonder smet of gebrek, van Christus* (1 Ptr. 1:19).
- Johannes verwoordt één van de laatste beelden die de Geest op ons netvlies etst is: *Ik zag een lam staan. Het zag eruit alsof het*

geslacht was (Opb. 5:6). Het is dat lam, het Lam dat in het nieuw Jeruzalem centraal zal staan.

Mogen we als christenen van de gereformeerde belijdenis daarbij spontaan denken: Hij droeg de straf voor mij, Hij bracht het offer van zijn leven zodat er leven is voor ons? Eén die kort geleden nog dienaar van het Woord was, zegt van niet.

Ambtsoffer?

Het gaf een schok toen het *Nederlands Dagblad* op 18 november jl. kopte: 'Predikant uit ambt na moeite met leer'. Het raakt diep wanneer een collega zijn ambt verliest. Als het om een kwestie van leven óf van leer gaat. Als het om een collega gaat die je kent. Bij het lezen bleek: hij is niet afgezet (anders hadden we wel over schorsing gehoord), maar heeft zelf zijn ambt neergelegd.

Wat een offer, dacht ik. Niet het conflict aangaan en onheil stichten. Niet je persoon centraal stellen, loyaliteit claimen en de gemeente tot op het bot verdelen. Maar jezelf wegcijferen en de gemeente loslaten - dat is goed, dacht ik. Ik heb gearzeld: zal ik erover schrijven? Of er juist het zwijgen toe doen nu hij zelf het ambt neerlegde? Argument om wel in *De Reformatie* te schrijven: omdat bij stilte de indruk kan ontstaan dat het aan ons voorbij gaat, terwijl het om de leer van de Gereformeerde Kerken gaat. Hoe vaak heb ik niet gezegd, en het soms in gesprek met collega's gedeeld: ik hoop in de eerste plaats dat ik voor een conflict rond mijn persoon bewaard mag blijven. Maar als het wel gebeurt, hoop ik de genade te ontvangen mijzelf niet tot inzet te maken en de gemeente los te kunnen laten. Is dat wat Ton de Ruiter deed? Hij legt het ambt van predikant neer. Dat moet wel een offer voor hem zijn. Hij legt het concrete ambt van vrijgesteld dienaar van het

woord in de Gereformeerde Kerk te Enkhuizen neer. En dus binnen het verband van de GKv. 'Omdat hij als predikant zijn handtekening onder de gereformeerde belijdenissen heeft gezet, maar daar nu niet langer mee instemt', meldt de krant. De vraag is: zal hij er echt het zwijgen toe doen óf acht hij zich niet van zijn roeping van Godswege ontslagen? Wel kerkelijk 'eerlijk' en toch je geestelijk vrij voelen op je eigen pad verder te gaan? Wat zou het offer zijn dat de Heer van de kerk in dit geval vraagt?

Geen betaling?

Terwijl ik dit artikel aan het schrijven ben, zie ik op vrijdag 5 december in de krant: toch een artikel van Ton de Ruiter. Gaat hij nu toch zijn visie uitdragen, drijven? 'Verzoening vraagt geen betaling' is de kop. Het geeft precies weer waar de knoop in zijn gedachten zit. Hij wil het element van voldoening (ter verzoening) niet meer geloven. Ik doe een poging hem recht te doen.

- Het begint voor De Ruiter bij de vraag: Hoe kan God betaling vragen? God vergeeft immers graag. Dat is zijn karakter. Hij is Vader. En welke vader doet zijn armen niet wijd open als de zoon thuis komt?
- Hoe kan God een rechtvaardige (de onschuldige Jezus, zijn eigen zoon) met de schuld van anderen (ons) beladen? Door hem dood te martelen? De boodschap van de Bijbel is omgekeerd: schuld van de ander wordt een rechtvaardige niet aangerekend. De schuldige wordt gestraft.
- De Ruiter meent dat de gedachte aan 'betaling' wordt ingelezen in bijbelwoorden als verzoening, offer, bevrijding, redden, verlossen, rechtvaardigen, enz. Het offer is een lieflijke geur voor de HERE'. Het maakt toewijding zichtbaar.
- Hoe vindt in zijn ogen dan wel verzoening met God plaats? 'Verzoening is bij God nooit via betaling van schuld, maar via schuldbelijdenis, bekering en toewijding'.
- Maar wat droeg de Heiland dan aan het kruis? Jezus overwon op Golgotha al onze vijanden om ons te bevrijden uit hun slavernij. Hij stelt zijn kracht nu beschikbaar. Aldus De Ruiter.

Geen verzoening

Er is over verzoening meer te zeggen dan dat die 'door voldoening' plaatsvindt. In de eerste plaats toch dit dat Góð het initiatief tot verlossing van zondaars neemt. Gods liefde gaat naar zijn schepping uit. In de tweede plaats is het de Vader die de Middelaar beschikbaar stelt en de Zoon die zich laat zenden. Dan wordt Hij de knecht van Jesaja 53, zowel 'die onze ziekten droeg' als Hij die 'om onze zonden werd doorboord'.

Maar rond diezelfde Knecht van de HEER is sprake van Gods recht dat Hij op aarde zal ves-

tigen (42:4). Zonder voldoening is er geen rechtsbasis voor de verzoening. Er moest iets met de terechte toorn van God gebeuren. Jezus zelf bidt of de beker Hem mag voorbijgaan. Dat noemen wij 'de beker van het lijden', maar de bijbelse taal spelt: het is de beker die vol is van Gods woede (Ps. 75:9). Onze Heiland is in zweet en bloed bereid die beker aan te nemen en tot de bodem leeg te drinken.

De offertaal van Leviticus én Hebreeën kan niet wegverklaard worden met een beroep op de woorden 'lieflijke geur voor de HEER' (Lev. 4:31). Bloed en dood stinken. Dat de HEER Israëls offers aanvaardde als lieflijke geur drukt uit dat het om méér dan rechtspraak en (afgewende) doodstraf gaat.

Hartkwaal

Hoe komt een gereformeerd predikant tot deze gedachten? Hij bestrijdt al jaren wat hij 'de bleekheid' van de Gereformeerde Kerken (v.) noemt. In 1997 publiceerde Ton de Ruiter een boekje: *De hartkwaal van de kerken. Hoe kunnen bleke kerken weer kleur krijgen* (Kok, Kampen). Toen probeerde hij in de traditie steun voor zijn gedachten te vinden. Hij vond dat bij wijlen ds. H. Veldkamp en voegde de tekst van diens *Leven uit het geloof* uit 1937 aan zijn eigen werk toe.

Hoofddijn van de brochure *Hartkwaal* was: de kerken zijn niet vurig omdat zij genoeg (menen te) hebben aan de leer van rechtvaardigmaking. Als mijn zonden maar vergeven zijn... De heiligmaking wordt versmald tot 'werken van dankbaarheid', maar die worden nogal wettisch beleefd. Die onvrede is bij de Ruiter niet weggegaan, maar toegenomen. Want vervolgens stelde hij zichzelf de vraag of er een diepere oorzaak is van die bleekheid. 'Ik onderzocht dus ook het voedsel van de kerk: de leer, de prediking. Toen ontdekte ik iets verschrikkelijks: ons gangbare geestelijke voedsel lijkt bedorven! Want we horen steeds: 'Jezus heeft plaatsvervangend onze schuld gedragen - dat is de grond van ons heil'. Maar is dit bijbels?' In 1997 kritiseerde hij het sterke accent op de rechtvaardigmaking, in 2008 denkt hij zich van dit leerstuk zelf los.

Leergesprek

Ik heb in 1997 al overwogen tegen De Ruiter's boek te opponeren. Omdat hij de leerwijze van de Catechismus op een ingrijpend punt onder kritiek stelde. Toen vroeg hij al in zake die gestelde bleekheid: 'Zijn onze gereformeerde belijdenissen er misschien mee oorzaak van?' (92). Hij vond het een verwarrende drieslag: ellende, verlossing, dankbaarheid. Alsof het met de fundamentele verlossing in Christus klaar is. Maar de leer van de verlossing zet zich voort in de dankbaarheid. Want 'de heiligmaking is een stuk verlossing dat ons hele leven nog voortduurt' (95).

De Ruiter leerde toen verlossing in twee fasen:

‘onze ellende is tweeledig: de zondes Schuld op onze rug en de zondige aard in ons. Van die zondes Schuld verlost Christus ons door het bloed (dagelijkse vergeving) en van de zondige natuur verlost Hij ons door de Geest (dagelijkse vernieuwing)’. Dankbaarheid is in feite: Verlossing, deel 2!

Waarom ik toen niet opponeerde? Ik wilde de indruk vermijden spijkers op laag water te zoeken. Hij overdreef toen mijns inziens de gevoelde spanning in de Catechismus. Maar dat er door werkelijke heiligmaking meer vuur in christenen en kerken kan komen, daarmee legde hij de vinger op een zere plek. ‘Verlangen naar geestelijke groei!’ Bovendien, Ton de Ruiter had als predikant ook een opdracht in de evangelisatie. Als collega hoop je vurig dat zijn persoon tot zegen mag zijn. Op zo’n post te mogen dienen!

Geen ambt, geen roeping

Nu is Ton de Ruiter geradicaliseerd. Hij realiseert zich goed dat hij niet langer instemt met de gereformeerde belijdenissen en wist zijn handtekening uit. Maar dat betekent mijns inziens ook: hij geldt niet langer als leraar van de kerk. Zijn preken zouden van de website (gelinked aan die van de gkv) Prekendiespreken.nl moeten worden gewist. Laten we daar helder over zijn: De Ruiter wenst niet langer als gereformeerd leraar erkend te worden.

Met zijn artikel in het *ND* van 5 december j.l. laat hij weten: ik zal niet zwijgen. Hij legt zijn ambt in de gemeente te Enkhuizen neer - en daar leg ik mij bij neer. Maar dan heeft hij ook het ambt waartoe hij van Godswege geroepen was, afgelegd. Daar zou bij passen dat hij niet claimt op andere (publicitaire) wijze leraar te blijven.

De Ruiter eindigt zijn *ND*-artikel als volgt: ‘Let erop dat ik heel vaak ‘mijns inziens’ schreef. Daarmee bedoel ik: het is nu mijn overtuiging, maar ik sta open voor correctie’. Dat laatste geloof ik niet. Wie open staat voor correctie laat zich terechtwijzen door zijn broeders. In de kerkenraad, in het kerkverband. Wie zoveel broers en zusters allemaal passeert, bewijst zijn eigen overtuiging hoger te stellen dan het oordeel van de kerk.

Het eerste persbericht meldde dat hij mogelijk als kerklid de weg van bezwaarschrift kiest om de belijdenis te doen aanpassen. Zal hij zich werkelijk als kerklid opstellen? Al in 1997 gaf hij aan het avondmaalsformulier onevenwichtig te vinden. Zelf de kleine passage over het werk van de Geest, die heilig maakt, was z.i. teveel op vergeving van zonden en het mogen komen in de hemel gericht (p. 99). Ik vraag mij werkelijk af of hij als levend lidmaat van de kerk aan het avondmaal mag deelnemen als zijn overtuiging haaks staat op het gereformeerde onderwijs ten aanzien van het avondmaal? Ik kan mij voorstellen dat leertucht ook nodig is voor een lid van de gemeente dat op

een cruciaal punt dwaalt. Zeker wanneer dat lid zich toch als leraar zou blijven opstellen.

Publiek oordeel

In de krant stond: ‘De ontheffingsaanvraag van de samenwerkingsgemeente van christelijk- en vrijgemaakt-gereformeerden is vorige week in besloten zitting behandeld en toegekend door de Gereformeerde Kerken (v.) in de regio Alkmaar-Haarlem’. Op zich zou je de vraag kunnen stellen: waarom ontheffing toestemmen, maar geen leertucht? Censuur in verband met de leer is toch bedoeld om de man op het rechte pad terug te brengen? Maar dat heeft De Ruiter zelf geblokkeerd door ontheffing te vragen. Bovendien heeft de classis mee laten wegen dat De Ruiter zijn (recente) verandering van inzicht niet in de gemeente heeft gepropageerd.

Uit de publieke notulen van de classis blijkt: kerkenraad en classis hebben zelf een oordeel uitgesproken. De kerkenraad heeft het gevoel van ds. De Ruiter ‘beoordeeld als ernstige strijdigheid met de leer van de Schrift’. De classis is van oordeel ‘dat het veranderde inzicht van ds. De Ruiter, zoals door de kerkenraad is aangewezen, in strijd is met de leer van de Schrift en ernstig tekort doet aan het werk en de eer van onze Heiland’. Dat is duidelijke taal. Het is een kerkelijk oordeel dat publiek behoort te zijn. We laten een predikant niet geruisloos uit het ambt vertrekken, wanneer hij dat vraagt. Kerkenraad en classis hebben een eigen taak. Hun oordeel is belangrijk, juist als in een ontheffingsaanvraag berust moet worden.

Dwaalleer

Ton de Ruiter heeft integer gehandeld door zijn veranderd inzicht niet uit te dragen in de gemeente. Hij erkent niet meer gereformeerd te denken en te kunnen leren. Kerkenraad en classis hebben dat benoemd als ‘ernstige strijdigheid met de leer van de Schrift’. Mijn vurige wens is dat hij, dwalend in de leer, niet ook nog een dwaalleraar in actieve zin wordt. Maar dat de Geest van Christus zijn talenten opnieuw reinigt en heiligt. Met het bloed en de Geest van Christus - naar we belijden.

Dr. Erik de Boer is Universitair docent klassieke talen aan de TU Kampen en hoogleraar Geschiedenis van de Reformatie aan de VU Amsterdam.

Doorstart van de tempelblijdschap

Meditatie tussen Lucas 1 en 2 en Lucas 24

R.J. Vreugdenhil ■

Er zijn van die boeken die er om vragen dat je na het laatste hoofdstuk weer terug bladert naar het begin. Hoe was het ook al weer begonnen? Liep die lijn er al vanaf het begin?

Het evangelieboek van Lucas vraagt daar ook om. Maar eerlijk gezegd, ik ontdekte het pas toen ik begon aan zijn tweede boek, beter bekend als Handelingen.

Lucas herhaalt daar het slot van zijn eerste boek: de hemelvaart van Jezus Christus. Hij vertelt dezelfde gebeurtenis. Maar er zitten een paar opvallende verschillen in de beschrijving.

Lucas 24 zegt met nadruk dat Jezus zegenend van hen werd opgenomen. Het gebaar van de priester in de tempel. In Handelingen wordt dat niet eens genoemd. En waar gingen de leerlingen vervolgens heen?

Volgens Handelingen 1 naar het bovenvertrek, maar volgens Lucas 24 naar de tempel.

Daar waren ze voortdurend en loofden God.

De tempel, de zegen, voortdurend God loven - was ik dat niet eerder tegengekomen? Ken ik dat niet uit het begin van Lucas?

Het boek begint met tempeldienaar Zacharias, de oude priester die door het lot wordt aangewezen om de zegen uit te spreken. In hoofdstuk 2 komen we Hanna tegen, die voortdurend in de tempel was.

We ontmoeten Simeon die God loofde in de tempel.

Noemt Lucas in slot van zijn boek bewust een aantal elementen (die op zich achterwege hadden kunnen blijven, kijk maar in Handelingen) die in herinnering roepen hoe zijn boek begon?

Wat een veranderingen dan!

Het begon met een oude priester en zijn oude vrouw. Beiden afkomstig uit het oude geslacht van de tempelpriesters, maar door kinderloosheid op doodlopend spoor. Deze priester mag zegenen, maar hij kan er niet bij spreken. Gebrek aan geloof verminkt zijn priesterzegen; hij moest volstaan met een mager gebaar.

Het begon met een hoogbejaard profetes, een levend museumstuk van tempeldienst. Een tempellied in de oude berijming, uit de mond van een bijna stervende Simeon. Een haast uitgestorven tempelblijdschap.

Maar zij zingen met hun laatste adem van de nieuwe Hogepriester.

Met Hem verandert alles. Zijn geboorte, leven, lijden, sterven en opstaan loopt uit op een krachtige zegen.

Niet eenmalig, geen dood spoor, maar blijvend: zegen die doorgaat vanuit de hemel.

Door Hem klinkt er in de tempel een nieuw loflied. De tempelblijdschap krijgt een nieuwe start. Niet het zwakker wordende geluid van een paar ouden van dagen, maar de krachtige klank van een grote groep mannen en vrouwen. Sterk in geloof, blij in de Heer.

Terugkijkend vanuit het slot hoor ik in Lucas 1 en 2 de roep om versterking van de tempelblijdschap.

Met Kerst begint de doorstart van die vreugde.

Als de aarde onvoldoende zingt, jagen engelenlegers het lied weer aan: eer aan God in de hoge.

Maar het doel is vernieuwde tempelblijdschap hier op aarde.

Jeruzalem, ik zie een nieuw geslacht opnieuw het feest van uw bevrijding vieren.

De komst van Christus bereikt zijn doel als steeds weer die blijdschap beleden, beleefd en uitgezongen wordt.

Door een nieuwe generatie, met nieuw enthousiasme.

De zuivere kerstsfeer is niet het nostalgische gevoel bij het dierbare kerstlied van weleer.

Het is hedendaagse blijdschap die versterkend werkt en een doorstart geeft voor enthousiaste tempeldienst in een nieuw jaar.

Ds. Rob Vreugdenhil is predikant van de Gereformeerde Kerk te Lelystad.

Vrijheid!

wandelen met God

Heeft het eigenlijk wel zin om misdadigers op te sluiten in gevangenissen? Die vraag duikt telkens opnieuw op: criminelen die een straf moeten uitzitten bij elkaar zetten, leidt dat wel tot verbetering of verandering? Sommigen benadrukken, dat het tegendeel meestal het geval is: je 'leert' niets in een gevangenis, wordt er geen ander mens van. Straf helpt niet, en opgesloten worden met andere criminelen nog minder. Hoe word je dan bevrijd van je misdaden?

K. van den Geest ■

'Geef hem de naam Jezus'

De woorden van de engel, die Jozef ziet in een droom. "Jozef, zoon van David, wees niet bang je vrouw Maria bij je te nemen, want het kind dat ze draagt, is verwekt door de heilige Geest. Ze zal een zoon baren. Geef hem de naam Jezus" (Matt. 1:20-21). In deze dagen op weg naar Kerst lezen we ook dit bijbelgedeelte weer opnieuw.

Jezus: een 'alledaagse' naam. Maar ook een vreemde naam. Een naam die in de familielijn van David niet voorkwam. Dat zal Jozef misschien verbaasd hebben: Jezus?? Wel zegt de engel er iets bij: "want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden" (vers 21). Is dat een verklaring voor die naam? Het schijnt, dat de mensen in die tijd bij die naam niet vanzelf dachten aan bevrijding van zonden. Toch legt de engel die link.

De naam Jezus is een 'vergriekste' naam uit het Oude Testament. Of Jozef direct aan Jozua gedacht heeft, weten we niet. Maar als God zelf hem zo nadrukkelijk opdraagt het kind van Maria zo te noemen, dan zit daar iets achter. Die naam moet als een soort signaal werken. Er moet een lampje gaan branden: waar kom je die naam nog meer tegen...

Dus moet je op zoek gaan in de Bijbel naar die link tussen deze naam en bevrijd worden van zonden. En dan kom je terecht in Zacharia 3. Daar ziet de profeet Jozua, hogepriester na de ballingschap, die in vuile kleren voor God staat. Die smerige gewaden worden hem uitgetrokken en nieuwe feestkleren krijgt hij aan. En de engel zegt plechtig namens God: "Hierbij reinig ik je van alle schuld!" Zie hier dus de link tussen die naam (Jozua) en bevrijd worden van schuld.

In Zacharia 3 lees je vervolgens, dat God Jozua de 'telg aan de stam van David' zal sturen. Dat is zonder twijfel de Messias die God beloofd had. Daarna krijgt Jozua een witte steen met een inscriptie, waarop God zegt: "in één enkele dag zal ik dit land reinigen van alle schuld". Hoe je dit alles ook in detail moet uitleggen, duidelijk is dat de hogepriester Jozua zelf gereinigd wordt, dat dat iets te maken heeft met de Telg of loot aan de stam van David, en dat God door die Telg het land zal reinigen van alle schuld. Jezus=Jozua=Telg van David=bevrijder van schuld.

Vrij=vrij van schuld

Jezus komt om te bevrijden van zonden. Dat woord zonden kun je op twee manieren opvatten. Jezus komt bevrijden van de *schuld* door de zonden. Maar dat niet alleen: Jezus komt ons ook bevrijden van de zonden *zelf*. Zodat je wel degelijk een ander mens wordt!

Allereerst het bekendste: Jezus bevrijdt je van de schuld. Een misdadiger moet de gevangenis in, om voor zijn schuld te boeten. Het uitzitten van een straf is een boetedoening. Voor diefstal staat zoveel jaar, voor moord zoveel. Een misdaad kost wat, je moet de schade vergoeden. Schuld betekent, dat je moet boeten, betalen. Alleen zo wordt een misdaad rechtgezet.

Ik vroeg: heeft dat wel zin, criminelen vastzetten? Maatschappelijk gezien dus zeker: het is 'rechtvaardig'. Een misdaad brengt schade teweeg, die schade moet hersteld worden. Die gedachte vind je duidelijk overal in de Bijbel. Jezus vergelijkt het met loskopen: de Mensenzoon is gekomen om zijn leven te geven als losgeld voor velen. Bij 'losgeld' denken wij misschien aan losgeld dat ontvoerders eisen. Maar

in Israël ging het bij loskopen om vrijkopen. Een slaaf kon vrijgekocht worden. Jezus' naam betekent: Gods Zoon kwam om mensen vrij te kopen. Vrij van schuld, vrij van de straf, de doodstraf zelfs, meer dus dan 'gevangenisstraf': op de misdaad van de zonde staat de dood. De naam Jezus betekent: Hij geeft zijn leven voor ons. Hij betaalt de schuld die wij hadden bij God. Hij koopt ons vrij. Je hoeft niet meer zelf de straf uit te zitten. Onze misdaden brengen ons niet meer in de gevangenis. We zouden er geen betere en andere mensen van worden. God haalt zelf een streep door jouw schuld. Dat is nog eens bevrijdend! Als je het dan maar wel gelooft, dat is: het met je hart aanvaardt!

En dat kon nog wel eens het probleem zijn bij ons: durf je het aan om die vrijspraak aan te nemen? Om een ander dan jezelf de cel in te laten draaien? Zodat je niet zelf hoeft te brommen? Durf je met een schoon geweten verder te leven, in het besef dat Jezus gezeten heeft voor jou? De naam Jezus stelt jou en mij die indringende vraag: geloof je het echt? Ja? Dan ben je vrij!!

Vrij=vrij van kwaad

Maar dan begint het pas echt. Vastzitten samen met andere criminelen, daar word je nou niet direct een beter mens van. De wereld, het leven, is een gevangenis. De mensen doen wat ze zelf willen: vrijheid heet dat! Ik maak zelf uit hoe ik leef. Je moet er het beste van maken, dus geniet er van, neem het er van! Dat is de geloofsbelijdenis van vele jongeren vandaag. Maar ook van vele ouderen en pensionado's. Alleen komen die jongeren er vaak rechtstreeks voor uit: ik leef om te genieten. Genotscultuur, hedonisme, heet dat. Zo begint het boek *Komt een vrouw bij de dokter*. Een schokkend verslag van een vrouw die te horen krijgt dat ze borstkanker heeft. Of eigenlijk van haar partner, die zijn wereld ziet instorten. Hij vloekt en geeft meteen zijn geloofsbelijdenis af: ik ben een hedonist. Terwijl hij trouw meegaat naar de ziekenhuisafspraken en chemokuren van zijn vrouw, stort hij zich tegelijk in het Amsterdamse nachtleven en deelt hij met andere vrouwen het bed. Waarom? Om te vergeten, te vluchten, de pijn te verzachten, te ontkennen? Het is een verhaal dat je schokt. Maar ook een verhaal dat je herkent. Wat doe je zelf, als je het leven in zijn hardheid niet aankunt, de pijn niet in de ogen kunt zien? Ik herken er veel van: dan wil ik vluchten, er niet meer op af gaan, vergeten. Maar ben ik dan vrij? Je uitleven in genot en plezier, is dat vrijheid? De mensen doen het voorkomen, dat geld en feestjes, eten en drinken, vakanties en seks, dat dat vrijheid is. En kijk eens naar de 'Gooische Vrouwen': word je nou echt gelukkig van merkkleding en dure auto's? Is dat vrijheid: alles kunnen kopen wat je wilt en dan nog met een landerig gezicht door de stad slenteren, op zoek

naar weer een nieuwe kick? Voor jezelf leven, is dat vrijheid?

Je kunt rustig zeggen: nee. Dan zit je eigenlijk, hoewel zonder het je bewust te zijn misschien, toch in een gevangenis. De gevangenis van jezelf: de gevangenis van het moeten genieten, het alles uit het leven moeten halen wat er in zit. Tot je dood gaat. En dan? Een gapende leegte die je aangrijnst. Een gat dat nooit te vullen is en dat 'hart' heet. Intriest! Zelf je eigen leven moeten redden en dan zien dat het nooit lukt...

Daarom staat die naam Jezus voor nog een ander soort bevrijding. Paulus verwoordt dat als hij in Galaten 5:1 zegt: "Christus heeft ons bevrijd opdat wij in vrijheid zouden leven; houd dus stand en laat u niet opnieuw een slavenjuk opleggen". Niet opnieuw een slavenjuk: dat zegt hij tegenover mensen die van niet-joodse christenen eisten, dat ze eerst Jood moesten worden, inclusief besnijdenis en bijbehorende rituelen en verplichtingen. Eerst de Thora, dan de vrijheid van Christus. Maar dat noemt Paulus het terugzetten van de klok: opnieuw onder de slavernij van het zelf moeten doen, je eigen geluk en leven moeten redden en dan zien dat het nooit lukt...

Mensen die het zelf moeten doen, lopen vast. Gevangen in de gevangenis van zichzelf. Opgesloten met andere criminelen word je dan geen ander mens. Je leeft voor jezelf, dat is die gevangenis. Alleen Jezus kan je daar van bevrijden. Ook zo staat zijn naam voor wat Hij doet: mensen bevrijden uit de gevangenis van hun eigen ik.

En wat komt er dan een ruimte: je mag leven, in zijn vrijheid leven. En daar word je wel degelijk een ander mens van: iemand die niet meer voor zichzelf gaat, maar voor God en je medemens. Opgesloten in de gevangenis blijf je slaaf, je eigen genotzucht drijft je voort. En God geeft je er aan over: aan je eigen wil (Gal. 5:19 e.v.). Die wil brengt voort: "ontucht, zedeloosheid en losbandigheid, afgoderij en toverij, vijandschap, tweespalt, jaloezie en woede, gekonkel, geruzie en rivaliteit, afgunst, bras- en slenppartijen".

Maar door Jezus in die nieuwe ruimte van zijn vrijheid gezet kom je daar los van. Je leert "liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing" (Gal. 5:22-23). Dan ben je vrij, want "wie Christus Jezus toebehoort, heeft zijn eigen natuur met alle hartstocht en begeerte aan het kruis geslagen" (Gal. 5:24). Bevrijd van je eigen natuur, van je eigen begeerten en hartstochten. Een mens die op weg is zichzelf te beheersen. In een hedonistische cultuur een onmenselijke opgave? Het tegendeel dus van lekker vrij zijn? Aan jou de keus.

Ds. Klaas van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk te Alphen aan den Rijn.

Ik in psalmen en gezangen

In veel gezangen draait het om de persoonlijke gevoelens van een individuele gelovige. Dat wordt vaak als bezwaar tegen gezangen aangevoerd. Maar is het in de psalmen niet net zo?

G. Kwakkel ■

Onlangs kreeg ik van een commissie van twee buitenlandse kerken een verzoek om advies. De commissie had als taak voorstellen te doen voor de vorming van een bundel met psalmen en gezangen voor beide kerken. Om in aanmerking te komen voor selectie moest een gezang vrij zijn van individualisme. Dat stond in de instructies, die de commissie had meegekregen. Nu stuitte de commissie op het feit dat ook veel psalmen in de Bijbel in de ik-vorm geschreven zijn. Zijn deze psalmen dan ook individualistisch? Zo nee, wat is dan het verschil met individualistische gezangen? Wat kun je van de psalmen leren over wat goede kerkliederen zijn en wat niet?

De vragen van de commissie uit het buitenland vormen een goede aanleiding om daar iets over te schrijven in *De Reformatie*. Ik kan dan meteen iets zeggen over het boek van onze medewerker Dr. Jan Smelik, *Gods lof op de lippen*. Dat boek, dat al in 2005 verschenen is, is tot nu toe niet besproken in ons blad. Het is de hoogste tijd om dat een beetje goed te maken.

Wie is 'ik'?

Er zijn ontegenzeggelijk meer psalmen in de ik-vorm dan in de wij-vorm. Je hoeft het Boek van de Psalmen maar door te bladeren om dat te zien. Maar hoe moet je dat 'ik', die eerste persoon enkelvoud, interpreteren? Wie gaat erachter schuil?

Boven vele psalmen staat het opschrift 'van David'. Het is de vraag of je dat altijd moet lezen als: 'David heeft deze psalm gedicht'. Dat is wel de meest voor de hand liggende opvatting. Zie bijvoorbeeld Psalm 18:1:

Van David, de dienaar van de Heer. Hij sprak de woorden van dit lied tot de Heer toen de Heer hem aan de greep van zijn vijanden had ontrukkt, ook aan die van Saul.

In vers 2 gaat deze psalm verder met: *Ik heb u lief, Heer, mijn sterkte*. Het is niet meer dan logisch om dan bij 'ik' aan David te denken.

Eeuwen lang is het vrij gebruikelijk geweest de psalmen zo te lezen. Dat veranderde in de loop van de negentiende eeuw, toen men de psalmen los van de opschriften ging verklaren. De ik-figuur werd niet meer met David gelijkgesteld. Men moest op zoek naar een andere interpretatie. Rond 1900 was de gedachte populair dat de ik-figuur een personificatie van de Joodse gemeente van na de ballingschap was. Het ging dus bij die 'ik' niet om een individu, maar om een collectief: de vrome Joden, die samen te lijden hadden onder vijandschap en verdrukking. Deze gedachte bleek niet te handhaven. De visie dat de ik-figuur wel degelijk een individu is, kreeg terecht de over-

hand.

Er ontstond nog wel enige discussie over de vraag of dit individu een gewone Israëliet is. Sommige uitleggers van de psalmen waren ervan overtuigd dat de ik-figuur in veel psalmen de koning van het volk is. Een koning is wel een individu, maar hij is tegelijk meer dan dat. Vaak spreekt hij niet voor zichzelf, maar als leider en vertegenwoordiger van zijn volk. Iemand die veel voelde voor deze benadering was Prof. Dr. Nic.H. Ridderbos. In zijn verklaring van de psalmen in de *Korte Verklaring* kiest hij regelmatig voor deze opvatting.

De gedachte dat de ik-figuur een koning zou zijn, is niet zo vreemd. De opschriften verbinden veel psalmen met David, die lange tijd koning over Israël geweest is. Dan hoeft het niet te verbazen dat je er koninklijke trekjes in aantreft. Toch gaat het veel te ver te zeggen dat het bij de ik-figuur in de psalmen altijd om een koning gaat. Veel psalmen laten zich heel goed als liederen of gebeden van gewone Israëlieten lezen. Dat geldt ook voor psalmen die door David gedicht zijn. Hij kan die psalmen geschreven hebben vanuit zijn bijzondere positie als (toekomstige) koning. Hij kan ze ook geschreven hebben als gewone gelovige of voor gebruik door zijn broeders en zusters.¹

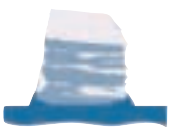
Wel individueel, niet individualistisch

Veel psalmen staan in de ik-vorm en vaak kun je ze lezen als liederen of gebeden van een individuele gelovige.

Daarmee zijn het nog geen individualistische teksten. Kenmerkend voor individualisme is dat iemand louter en alleen voor zichzelf spreekt of handelt, los van anderen. Dat doen de gelovigen in de psalmen niet.

Op vele plaatsen in de psalmen blijkt dat de ik-figuur zich verbonden weet met het geheel van Gods volk, Israël, of met de rechtvaardigen onder zijn volksgenoten (zie bijv. Ps. 5:12-13; 92:13-16; 140:13-14). Psalm 25, bijvoorbeeld, laat zich prima lezen als een gebed van een individuele gelovige. Maar de psalm spreekt ook in meer algemene zin over de voorspoed van wie ontzag voor DE HEER heeft (vers 12-13). En de psalm eindigt met een gebed voor heel Israël: God, verlos Israël, verlos het van al zijn angsten (vgl. ook Ps. 28:9; 51:20; 69:36-37; 130:7-8; 131:3). In andere psalmen belooft de ik-figuur God te prijzen om zijn redding, te midden van zijn volksgenoten (zie. Ps. 22:23,26; 26:12; 35:18; 116:13-14,17-19). Zo wil hij anderen meenemen in zijn lof op God.

Psalm 66 is misschien wel het meest sprekende voorbeeld in dit verband. Tot aan vers 12 staat de psalm in de wij-vorm. De Israëlieten die daar aan het woord zijn, ver-

tellen over Gods grote daden bij de uittocht uit Egypte en de intocht in Kanaän (zie vers 6 en 12). Zij voelen zich daar zo bij betrokken dat zij erover spreken alsof zij het zelf hebben meege-maakt. Toch kan de psalm best uit veel later tijd dateren. Maar voor die Israëlieten uit later tijd is het verleden niet voorbij. Zij voelen zich volledig één met hun voorouders uit vroegere eeuwen.

Vanaf vers 13 gaat de psalm over op de eerste persoon enkelvoud. Er komt een Israëliet aan het woord, die vertelt hoe God geluisterd heeft naar zijn gebed en hem verlost heeft. Zijn persoonlijke redding staat voor hem niet los van de redding van heel het volk. De band tussen het een en het ander is zo nauw, dat hij met zijn dankwoorden direct kan aanhaken bij wat zijn volk zingt in vers 1-12. Vers 13-18 klinken dus individueel, maar zijn bepaald niet individualistisch.

Er zijn echter ook psalmen waarin dergelijke verwijzingen naar Gods volk of andere leden daarvan ontbreken. Dus: psalmen die in de ik-vorm staan en waarin de ik-figuur niet met zoveel woorden duidelijk maakt dat hij zich met anderen verbonden weet. De duidelijkste voorbeelden hiervan zijn de psalmen 6, 13, 38, 54, 56, 88, 120, 139 en 143. Kennelijk vonden de dichters van de psalmen het niet nodig altijd met zoveel woorden te wijzen op hun band met andere Israëlieten. Als je dat per se wilt, zou je deze psalmen als 'individualistische' teksten kunnen lezen. Maar dan moet je ze wel losmaken van hun context in het Boek van de Psalmen, waarin ze door zeer veel bepaald niet individualistische liederen en gebeden geflankeerd worden.

Voor verschillende gelegenheden

Sommige psalmen zijn dus duidelijk individueel getoonzet. Tegelijk is het vaak moeilijk precies te achterhalen in welke omstandigheden de ik-figuur verkeerde. De beschrijving daarvan is meestal tamelijk vaag. Dat lijkt misschien een nadeel, want vaak zou je meer willen weten over wat er precies aan de hand was. Aan de andere kant kun je dit nadeel juist als een voordeel zien. Een psalm waarin de omstandigheden van de ik-figuur niet precies beschreven zijn, kan later veel makkelijker door anderen in andere situaties gebruikt worden. De psalmen zijn niet zo individueel geformuleerd dat maar één persoon zich erin herkennen kon. Anderen konden het 'meemaken'. Zij konden deze gebeden en liederen overnemen in hun eigen situatie.

Dat betekent niet dat elke psalm altijd goed te gebruiken is. De profeet Natan maakte David duidelijk hoe zwaar hij gezondigd had door zijn overspel op Batseba en de moord op Uriä. Op dat moment was Psalm 51 voor David een passende psalm om zijn schuld te belijden. Psalm 26, met de woorden: *zonder dwalen ben ik mijn weg gegaan*, kon hij toen niet zingen. Gelukkig waren er andere momenten in zijn leven waarop dat wél kon.

Augustinus

Uit de psalmen kunnen wij leren hoe wij God moeten prijzen in liederen en gebeden. Die overtuiging vind je niet pas bij Calvijn, die het zingen van psalmen door de gemeente een grote plaats gegeven heeft in de gereformeerde eredienst. Je vindt het ook al bij de kerkvader Augustinus. In een preek heeft hij gezegd, dat wij in de Schrift moeten proberen te vinden hoe wij God moeten prijzen. Van de weg die de Schrift ons voortekent, mogen wij niet afwijken, noch naar links noch naar rechts. In de Schrift heeft God Zichzelf geprezen, om op een goede manier door de mens geprezen te worden. Omdat God Zich verwaardigd heeft Zichzelf te prijzen, ontdekt de mens hoe hij Hem moet prijzen.²

Augustinus spreekt hier over het onderwijs van de Schrift in het algemeen. Hij noemt niet speciaal de psalmen. Maar omdat hij deze opmerkingen maakt aan het begin van een preek over Psalm 145, zal hij stellig ook aan de psalmen gedacht hebben.

Ik-lied mag

Wat leren de psalmen ons over hoe wij God moeten prijzen? In dit artikel spits ik deze brede vraag toe op de veel beperktere vraag: wat leren de psalmen ons over de ruimte voor 'ik-liederen' in een bundel gezangen voor de eredienst van de christelijke gemeente?

In het Boek van de Psalmen vinden wij verschillende teksten die niet individueel van aard zijn. Gods volk als geheel is aan het woord. Het zingt en bidt in de wij-vorm (zie bijv. Ps. 46; 67; 79). Als een bundel gezangen het patroon van het Boek van de Psalmen wil volgen, kan deze dus niet uit alleen maar 'ik-liederen' bestaan.

Tegelijk is in het bovenstaande gebleken, dat ook onder de bijbelse psalmen teksten te vinden zijn in de ik-vorm die geen enkele verwijzing naar andere leden van Gods volk bevatten. Als dat in de psalmen kan en mag, mag het ook in een gezangenbundel. Je kunt niet met een beroep op de psalmen een gezang afwijzen louter en alleen omdat het in de ik-vorm staat en uiting geeft aan persoonlijke gevoelens.

Smelik

Dit inzicht stemt overeen met de visie van Dr. Jan Smelik in zijn boek *Gods lof op de lippen*. Smelik wijst de gedachte af dat het gebruik van de eerste persoon enkelvoud een lied ongeschikt zou maken voor gebruik als kerklied, 'omdat het dan te subjectief en te individualistisch zou zijn' (blz. 59). Hij kan zich daarvoor met recht op de psalmen beroepen.

In kerkliederen mogen volgens hem individuele gevoelens en gedachten verwoord worden. Dat gebeurt immers in de psalmen ook. Wel geldt als voorwaarde dat deze gevoelens herkenbaar moeten zijn voor de gemeente als geheel. Met andere woorden: wat in een gezang

verwoord wordt, mag niet zo individueel zijn dat niemand anders dan de dichter het kan 'meemaken'. Volgens Smelik wordt aan deze voorwaarde voldaan, wanneer het in een lied draait om het gedenken van God en wanneer de Schrift erin open gaat. Het onderwijs van de Schrift, vooral over Gods heil in Christus, moet in een kerklied hoorbaar zijn. Het zicht daarop mag niet verloren gaan door een overvloed aan persoonlijke noties (blz. 60).

Dit lijkt mij een heel nuchter en overtuigend antwoord op de vraag of individuele gezangen, in de ik-vorm, een plaats kunnen krijgen in de liederenbundel van de christelijke gemeente. Als wij ons aan het onderwijs van de psalmen willen houden, moeten wij zeggen: daar is geen enkel bezwaar tegen, mits de gemeente zichzelf in deze gezangen kan herkennen.

Brede aandacht

Uiteraard moet een goed kerklied aan veel meer eisen voldoen dan alleen de herkenbaarheid voor de gemeente als geheel. Ik haal speciaal deze vereiste naar voren, omdat het in dit artikel gaat om de vraag of individuele gezangen een plaats kunnen krijgen in een kerkelijk liedboek. Dat doet natuurlijk niets af aan andere vereisten, zoals: schriftuurlijkheid, zingbaarheid, enzovoort.

Wat kunnen wij uit de psalmen nog meer leren over de vereisten waaraan gezangen moeten voldoen? Ik doe geen poging daar een volledig overzicht van te geven. Ik stip slechts een paar dingen aan, die allemaal samenhangen met de vraag naar de plaats van de verwoording van individuele gevoelens in psalmen en gezangen. In de psalmen gaat het over redding van zonden en het persoonlijke geestelijke leven met God. Maar er komen ook heel andere onderwerpen aan de orde. De Psalmen 19 en 104 prijzen God om zijn machtig werk in de schepping en de natuur. Verschillende psalmen beschrijven Gods daden in de geschiedenis van Israël, zoals de uittocht uit Egypte, de tocht door de woestijn, de verovering van Kanaän, de verlossing van Israël van onderdrukking door vijandige volken, enzovoort (zie bijv. Ps. 44; 78; 80; 105; 106). De psalmen gaan dus bepaald niet alleen over individuele ervaringen, of over 'God en mijn ziel'. Heel het leven, in verleden, heden en toekomst, komt in beeld.

Op een heel andere manier laat de bidder van Psalm 139 merken dat hij veel breder kijkt dan zijn persoonlijke geestelijke leven alleen. Psalm 139 is een persoonlijke psalm, zonder verwijzingen naar andere gelovigen. Maar de ik-figuur zegt ook, dat hij wil haten wie de Heer haten en dat hij wil verachten wie tegen God opstaan (vers 21). Dat zijn zware woorden, waarover het laatste woord nog lang niet gezegd is. Ondertussen laten zij wel zien dat de bidder van deze psalm Gods zaak tot zijn eigen zaak maakt. Hij geeft een ontroerende beschrijving van hoe God hem als levend wezen gevormd heeft (vers 13-16). Tegelijk zet hij zijn eigen leven in een veel breder verband: de

betrokkenheid op Gods zaak, naam en eer. Een laatste waarneming: de psalmen besteden veel aandacht aan de vijanden, die Gods trouwe volgelingen belagen. Er is veel ruimte voor het verwoorden van klachten. Niet alleen de hoogtepunten in het persoonlijk leven komen aan de orde. De psalmen zijn heel realistisch. De dieptepunten ontvangen minstens zoveel woorden als de blijde momenten.

Variatie

Moeten al deze elementen nu ook in gezangen verwoord worden? Uiteraard hoeft niet elk gezang dat te doen. Elke afzonderlijke psalm doet het evenmin. En zoals sommige psalmen bij bepaalde gelegenheden heel goed passen maar minder of helemaal niet bij andere, zo mag het ook bij gezangen gaan. Zij hoeven niet voor elk moment geschikt te zijn en hoeven dus ook niet aan alles recht te doen.

Verder hangt het ervan af wat voor soort gezangbundel een kerk wil hebben. Wil een kerk alleen over een aantal liederen beschikken waarin de vervulling van Gods beloften in Christus duidelijker verwoord wordt dan in de psalmen? In dat geval zou je met een kleine aanvulling op de psalmen kunnen volstaan. De gezangenbundel hoeft dan lang niet zo breed te zijn als het Boek van de Psalmen.

Of wil een kerk een omvangrijke, brede bundel van liederen van de nieuwtestamentische gemeente naast de psalmen? De Gereformeerde Kerken (v.) hebben de afgelopen jaren voor die optie gekozen. Daar zijn goede argumenten voor aan te dragen. In dat geval is het zaak het onderwijs van de psalmen over de breedte van het liedboek van Gods volk in praktijk te brengen.

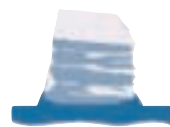
Gezangen kunnen niet afgewezen worden, omdat zij in de ik-vorm staan of omdat zij persoonlijke gevoelens verwoorden. Het gaat pas verkeerd, als een bundel alleen maar uit zulke liederen zou bestaan. De psalmen maken ons duidelijk dat er veel meer in onze gezangenbundel moet staan.

Prof. Dr. Gert Kwakkel doceert Oude Testament aan de Theologische Universiteit te Kampen.

Mede n.a.v. Jan Smelik, *Gods lof op de lippen. Aspecten van liturgie en kerkmuziek*, Zoetermeer: Boekencentrum, 2005; 205 blz.; € 17,90.

Noten:

1. Zie voor een uitgebreidere bespreking van de koninklijke interpretatie van de psalmen: G. Kwakkel, 'Een koning aan het woord?', in: *Een sprekend begin. Opstellen aangeboden aan Prof. Drs. H.M. Ohmann*, Kampen: Van den Berg, 1993, 94-106.
2. Aurelius Augustinus, *Enarrationes in psalmos*, CCSL 50, 2088.

Duidelijke grenzen

Over James Dobson(1936-heden) en zijn radicale opvatting over christelijk opvoeden

Opvoeden met respect, hoe doe je dat? Betekent het bijvoorbeeld dat jij jouw kinderen precies zo behandelt als je volwassenen zou behandelen? Hebben we genoeg durf om onze kinderen in de 21^e eeuw op te voeden? Toon je wel respect voor je kind, als je het terecht wijst? Ook al zijn ze vijftien of zestien jaar? Blijft het nog wel leuk, als jij je kind aanspreekt omdat het nu al de zoveelste keer is dat hij zijn kamer niet heeft opgeruimd? Of erger nog: je maatregelen neemt, zoals zakgeld inhouden, of voor straf andere opruimklussen in huis doen?

J.J.D. Baas ■

Kinderen zullen die acties niet in dank afnemen. Heb je ze dan zonder respect behandeld? En als je kind je tegenwerpt dat jouw kleren op de ouderslaapkamer ook overal rondslingeren? Moet jij je dan als ouder niet even stevig inbinden en je excuses aanbieden voor de eisen die je hebt gesteld waar je klaarblijkelijk zelf ook niet aan voldoet? Of reageer je door te zeggen dat hij zijn grote mond moet houden, en je kind respect voor jou moet tonen?

Is het doel van de opvoeding dat het allemaal leuk en gezellig moet blijven in huis, of zijn er andere, hogere doelen na te streven?

Ben je soms ook te moe en uitgeput door je drukke bestaan, om je met de opvoeding van je kind consequent te bemoeien?

In dit artikel gaan we na welke ideeën de bekende evangelische christen pedagoog James Dobson daar over heeft.

Voorbeeld

“Schiet op, ga met die modderpoten van de bank af! Zie je niet wat je doet?” Het was er uit voor ze er erg in had, terwijl haar zoon van twaalf met zijn vuile schoenen op de bank stond te springen. Respectvol? Zou je ook zo uitschieten naar de overbuurman als hij met zijn vieze schoenen op de bank zou staan? Vast niet. Volgens Gordon zijn kinderen ook mensen, dus zou je die met hetzelfde respect moeten behandelen als volwassenen.

Dobson schrijft naar aanleiding van een vraag hierover: Als Gordon ermee wil zeggen dat je kinderen vriendelijker en met meer respect moet behandelen, dan ben ik het zeker met

hem eens. Maar om kinderen gelijk te stellen met volwassen gasten, dat is een ernstige fout in de redenering. Ik heb geen enkele verantwoordelijkheid om mijn gasten goede manieren en hoffelijkheid bij te brengen. Tegenover mijn kinderen heb ik die verantwoordelijkheid wel degelijk. Bovendien impliceert het voorbeeld dat kinderen en volwassenen op dezelfde manier denken en handelen en dezelfde behoeften hebben. Maar dat is niet zo. Een kind gedraagt zich vaak uitdagend, omdat het de moed en het doorzettingsvermogen van zijn ouders wil testen. Een kind wil graag duidelijke grenzen. ... Wat veel belangrijker is, is het feit dat deze illustratie de traditionele verhouding tussen ouders en kinderen op de kop zet. In plaats van dat ze verantwoordelijk zijn voor de opvoeding en het onderwijs van de kinderen, worden ouders hun gelijken die op de tenen moeten lopen, en slechts kunnen hopen dat hun ‘gastjes’ de dingen langzaam maar zeker doorkrijgen.

Nee, onze kinderen zijn geen toevallige gasten bij ons thuis. Ze zijn ons tijdelijk uitgeleend opdat we van ze zouden houden, en hen een basis van normen en waarden meegeven waarop ze hun verdere leven kunnen voortbouwen.

Eens zullen we rekenschap moeten afleggen hoe we ons van die taak gekwijt hebben.

(Uit: *Eigenzinnige kinderen*, dr. James Dobson, Kok Voorhoeve, Kampen)

James Dobson

Dr. James Dobson is een Amerikaanse Christelijke pedagoog. Hij is oprichter van de non-profitorganisatie 'Focus on the Family'. Deze organisatie bewaakt vanuit een christelijk oogpunt de traditionele waarden van het gezin. 'Focus on the Family' is een wereldwijd werkende organisatie met het hoofdkantoor in Colorado Springs, Amerika. 'Focus on the Family' heeft het gezin als doelgroep. In Nederland werkt deze organisatie via stichting Chris. Voor het promoten van het gedachtegoed van James Dobson wordt niet alleen internet gebruikt. Het wordt ook in meer dan tien talen door ruim 7000 radiostations en 60 Amerikaanse televisiezenders uitgezonden. Niet voor niets wordt James Dobson vaak aangeduid als 'de meest invloedrijke evangelische leider van de natie.'

ouders kom in actie, opvoeden moet je doen!

Vanaf zijn vroegste kinderjaren stond het dienen van de Here God centraal in zijn leven. Hij noemde eens in een interview dat hij eerder leerde bidden dan praten. Volgens datzelfde interview zou hij zijn leven al op driejarige leeftijd aan Jezus hebben gegeven. Zijn vader was een rondreizend evangelist van de Nazareners beweging, een evangelische richting die zich afgezonderd heeft van de methodisten in Amerika. Hij nam zijn zoontje James al vroeg mee op tournee, zodat hij zijn vader zou zien preken. De nadruk bij de Nazareners ligt op de levensheiliging. James Dobson heeft een boek geschreven met de titel *Heilig leven. Met beide benen op de grond*, (1997, uitgave Gideon). Bij de Nazareners was dansen en bioscoopbezoek uit den boze. Mede daardoor kon 'Jimmie Lee' (zoals zijn vrienden hem noemden) zich helemaal wijden aan zijn studie en zijn tweede passie: tennis.

James Dobson studeerde psychologie, een richting die niet bepaald populair was onder evangelische christenen. James geloofde zelf echter dat hij geroepen was om counselor en psycholoog te worden.

Dobson werd bekend door zijn boek: *Opvoeden moet je durven* (Dare to discipline of Durf te disciplineren). Het boek was feitelijk een reactie op het nogal vrijzinnige opvoedingsboek van dr. Spock. In *Dare to discipline* roept Dobson ouders op hun verantwoordelijkheid te nemen: 'Zit niet af te wachten en te kijken wat er gebeurt, maar sta op en ga opvoeden, doe wat, grijp in!'. In het boek zegt Dobson dat ouders zelfs lijfstraffen niet hoeven te vermijden om kinderen tot de orde te roepen. Voor de onderbouwing van zijn uitspraken beroept hij zich daarbij op bijbelse gegevens. Veel mensen

begonnen hem vanwege dat boek te bellen met opvoedingsvragen.

Na dit boek zijn er veel meer publicaties van zijn hand verschenen. De meeste boeken van hem zijn in het Nederlands vertaald.

Politieke opvatting

Voor zover je van een politieke voorkeur kunt spreken, is Dobson vooral een Republikein. Die partij kenmerkt zich door conservatieve denkbeelden. Dobson was een fervent voorstander van George Bush, omdat hij een man was die zijn leven met drank verruilde voor een leven met Jezus Christus. Toch heeft Dobson bij de laatste presidentsverkiezingen in de VS heel lang gearzeld of hij zijn steun aan Mc Cain zou geven. De republikeinse kandidaat was er wel veel aan gelegen om deze invloedrijke 'evangelical' op zijn hand te krijgen. Pas toen Mc Cain koos voor Sarah Palin als 'running mate' kreeg hij publiek steun van Dobson. Die werd met name over de streep getrokken door Sarahs ondubbelzinnige uitspraken o.a. over abortus en verkrachting. Dobson is van mening dat christenen in dit leven radicale keuzes moeten durven maken. Heiliging in dit leven vraagt om daadkracht.

Opvoedkundige ideeën

James Dobson roept de (christen)opvoeders op tot daadkracht. Ouders kom in actie, opvoeden moet je doen! In het boek 'Opvoeden moet je durven' en andere publicaties van hem komt hij tot heldere formulering van zijn pedagogische standpunten. Een aantal hiervan tref je hieronder aan:

- Opvoeden vraagt energie. Omdat je in actie moet komen, moet je zorgen dat je voldoende energie voorradig hebt. Neem op tijd je rust als je vader of moeder bent.
- Als gevolg van a is Dobson een tegenstander van tweeverdieners. Juist als je kinderen in de puberteit komen, heb je des te meer energie nodig om ze te begeleiden.
- Je moet niet vrijblijvend zijn in de geloofsopvoeding van je kinderen. 'Op 116 plaatsen in de Bijbel staat dat we de Heer moeten vrezen. Op welk gezag laten we die teksten buiten beschouwing als we voor onze kinderen beschrijven wie God is?' (blz. 85 *Opvoeden moet je durven*; 1992 Kok Voorhoeve)

er is bij de opvoeding een enorme behoefte aan vaders!

- Opvoeden is in veel gevallen een spel om de macht. 'Heersen over de ander'. Een mens wil nu eenmaal het liefst zijn eigen leven leiden. 'Het spel wordt menens wanneer

kinderen tussen de twaalf en vijftien maanden oud zijn.'

Dit is het doel voor ouders: we moeten de macht niet te vroeg overdragen, ook al voeren de kinderen ons dagelijks naar het slagveld. Moeders die deze fout maken, behoren tot de meest gefrustreerde mensen op de aarde. Anderzijds moeten we de ouderlijke macht ook niet te lang vasthouden.

Dan wordt de leiding ons uit handen gegrist. De loslating vraagt een stap voor stap proces, naar de mate waarin de rijping van je kind toeneemt.

- e. Wat betreft de lijfstraffen: 'Juist wanneer ouders wanhopig proberen het toedienen van straf te vermijden, stijgt hun boosheid tot een gevaarlijk niveau. En dan is alles mogelijk. Daarom heb ik vaker betoogd dat de mensen die tegen lijfstraffen zijn, omdat die zouden leiden tot kindermishandeling, het bij het verkeerde eind hebben. Door ouders te beroven van de mogelijkheid frustrerend gedrag in de kiem te smoren, vergroten ze juist de kans dat kinderen letsel wordt toegebracht wanneer de irritatie toeneemt' (*Opvoeden moet je durven*, pag. 95)
- f. Dobson is ervan overtuigd dat macht gedrag beïnvloedt, zowel van jou als van je kind. Bij meisjes speelt dit zich vaak meer op mentaal en emotioneel niveau af terwijl de jongens het meer lichamelijk proberen uit te spelen.
- g. Verveling is gevaarlijk voor energieke tieners. Houd ze daarom bezig.

opvoeden is geen keuze, opvoeden is een opdracht

- h. Er is bij de opvoeding een enorme behoefte aan vaders! Het lijkt een open deur, waar iedereen het wel mee eens is. Maar waarom doen vaders er dan zo weinig aan om hun leven anders in te richten? Zijn de kinderen niet belangrijk genoeg voor hem? En dat terwijl er zeker ook in de puberleeftijd van je kind zo'n ontvankelijke periode bij hen is. Dat bied je als vader alle kansen om invloed op je kind te hebben.
- i. Zijn mening over kerkverlating van kinderen: Hoe kan het zijn dat kinderen van gelovige ouders in een aantal situaties, toch het geloof de rug toekeren? In Spreuken 22:6 staat toch te lezen: *Leer een kind van jongs af aan de juiste weg, en het zal er niet van afwijken wanneer het oud geworden is.*

De reactie van Dobson op deze vraag: 'In zijn liefde gaf God Adam en Eva de keuze tussen goed en kwaad en zij maakten er duidelijk misbruik van. Zal Hij nu uw kinderen diezelfde vrijheid onthouden? Nee. Uiteindelijk moeten ze voor zichzelf beslissen. Ouders slaan het moment van hun beslissing met ingehouden adem gade. Alles wat ze hun kinderen leren lijkt nu op het spel te staan. Maar dit moment komt voor ieder van ons.' (*Opvoeden moet je durven*, pag. 148-150)

Huwelijk

Dobson is een voorstander van het traditionele huwelijk. Vrouwen zijn in die relatie niet minder dan de man, omdat beiden naar Gods beeld geschapen zijn. Maar beide geslachten hebben wel hun eigen in de Bijbel aangegeven taken. Hij vindt daarom dat moeders zo lang de kinderen nog thuis leven, geen werk buiten de deur moeten aannemen. Dan ontstaat er thuis een gewenste stabiele omgeving voor opgroeiende kinderen.

Volgens Dobson is het traditionele huwelijk op zijn retour. In een aantal landen wordt het zogenaamde homohuwelijk en het samenwonen gelijk gesteld aan het door God ingestelde huwelijk. De beschaving is gebaseerd op een heteroseksuele huwelijksrelatie.

Hij is van mening dat homoseksualiteit een aangeleerde morele keuze van mensen is. Hij voert daarbij als bewijs aan dat de actrice Anne Heche eens beweerde dat ze lesbisch was, terwijl ze het nu niet meer zou zijn. Dobson gelooft dat door deze ontwikkelingen in de maatschappij het traditionele huwelijk meer dan ooit bescherming verdient.

Zijn visie op homoseksualiteit wordt door velen bestreden. Men meent dat het geweld oproept tegen homo's en lesbiennes.

Reflectie

Wat kun je nu met de opvattingen van Dobson? Vanuit zijn achtergrond, de kerk van de Nazarenen, is zijn visie doortrokken van het oproepen tot heiliging. Dat maakt zijn visie over opvoeding nogal activistisch.

Dit artikel wordt afgesloten met een aantal punten ter overweging:

1. Wat is jouw levensvisie? En hoe is dat terug te vinden in je opvattingen over de opvoeding? Laat je je leiden door de waan van de dag: actie is reactie? Of bepaalt jouw visie je optreden? Is die visie helder voor je?
2. Dobson roept opvoeders op om in actie te komen en niet langer af te wachten. Opvoeden moet je durven, opvoeden moet je doen! Als je probeert naar je eigen opvoedingsstijl te kijken: hoe ben je er mee bezig? Durf je op te treden? Zet je de stap?
3. Vaders vervullen een belangrijke rol in de opvoeding. Onderzoek heeft uitgewezen dat moeders wel 80% investeren in de (geloofs)opvoeding van het kind. Vader en andere opvoeders vullen de overige 20%. Onderzoek wees uit dat de invloed omgekeerd evenredig is. Dobson roept vaders op meer tijd in de opvoeding te steken. De vraag rijst: hoe staat het met de rol van de vader in jouw gezin.
4. Dobson vindt het belangrijk dat ouders bewust zich inzetten voor de opvoeding van hun kinderen. Hij gebruikt daarbij de Bijbel als uitgangspunt. Veel ouders zijn tweeverdieners in onze dagen. Veel kinderen gaan grote dagdelen naar de crèche, de buitenschoolse opvang. Is dit een gewenste ontwikkeling in het kader van het hebben van verantwoordelijkheid als ouders van kinderen? Geef je de opvoeding niet (te veel) uit handen? En heb je nog wel voldoende energie voor de opvoeding? Kun je nog wel voldoen aan de opdracht van Deuteronomium 6:6,7: *Heb daarom de HEER, uw God, lief met hart en ziel en met inzet van al uw krachten. Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in*

gedachten. Prent ze uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat.

5. Dobson maakt zich erg druk om de heiliging van jouw leven, je huwelijk, de opvoeding van de kinderen. Hij doet dat vanuit zijn achtergrond. De vraag is wat drijft jou en mij nu eigenlijk? Is het de liefde van Christus, die de heerlijke plaats in de hemel niet voor zichzelf hield, maar de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen (Fil. 2:6) om ons en onze kinderen voor eeuwig te redden? Vind jij je motivatie in het weten hoe groot en geweldig God is: *wees heilig want Ik ben Heilig*? Of is het de wetenschap dat Hij je zonde zo verschrikkelijk haat, dat op elke zonde de doodstraf staat. Die je vervolgens niet krijgt, maar door geloof in Jezus Christus genade ontvangt (Joh. 3:16)? Word je gedreven door de wetenschap dat de satan weet dat hij nog weinig tijd heeft en rondgaat als een briesende leeuw? Je kunt opvoeden niet laten zitten, of je het nu durft of niet: er is actie gevraagd: je kinderen op Hem wijzen, die je al van eeuwigheid heeft liefgehad en tot in eeuwigheid met je verder wil. Opvoeden is geen keuze, opvoeden is een opdracht. Het is een werkwoord.

Jetze Baas is algemeen directeur van de Gereformeerde Schoolvereniging 'Veluweplus'.

uit de kerken

Wezep - jubileum: - Op 4 december was ds. Jac. van Nieuwkoop 70 jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Anna-Palownapolder (1938), Ulrum (1943, waar hij in 1945 meeging met de vrijmaking), Amsterdam (1946), Scheveningen (1955) en Rotterdam-Delfshaven (1971). In 1978 ging hij met emeritaat.

Geslaagd aan de Theologische Universiteit te Kampen voor het doctoraal examen: H.C.M. Voorberg te Amsterdam; het diploma Master of Arts is uitgereikt aan J. Roosenbrand te Zwolle; de eenjarige masterbul is overhandigd aan B.S. Koo te Kampen.

Nieuw adres: Ds.H. Offereins, Het Eemter 21, 8332 JJ, Steenwijk 0521-344246(werk), dominee@steenwijk.gkv.nl

Kampen-Zuid - beroepen: M.H. Oosterhuis te Ede-Noord

PERSBERICHTEN

Winterlezingen Ten Boer

Ook nu worden er weer winterlezingen in Ten Boer georganiseerd.

De agenda ziet er voorlopig als volgt uit:

13 januari 2009: ds. A. de Snoo over de synodebesluiten van Zwolle-Zuid en

10 februari 2009: dr. P.W. van de Kamp over onderling pastoraat in de gemeente.

De vergaderingen worden weer gehouden in het kerkgebouw van de Gereformeerde kerk (v.) te Ten Boer. Wilt u dit, indien van toepassing, opnemen in de vergaderagenda's?

Nadere aankondigingen volgen later.

www.protestant.nl

Wat gebeurde er op 31 oktober 1517? En waar leidde het toe? Vanaf 31 oktober 2008 is het te vinden op **www.protestant.nl** Deze nieuwe website zal een schat aan informatie over het protestantisme ontsluiten. Protestant.nl bevat stellingen waarover gediscussieerd kan worden, bijdragen aan het publieke debat, de geschiedenis van het Nederlandse protestantisme en informatie over boeken.

Nederlandse Stichting
"Verpleegkundigen
voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I stelt zich al **30 jaar** ten doel:
Israël helpen met de verpleging
van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Verpleegkundige Hulp
discrimineert niet...

Giften graag op giro 3885840
t.n.v. Penn. VVI, Postbus 476,
3440 AL Woerden
email: adm.vvi@planet.nl

internet: www.zorg4israel.nl

Ook bemiddeling bij uitzending vrijwilligers

www.geefzicht.nl

Giro 131
Dark & Light, Veenendaal

**Geef zicht aan blinden
in Azië en Afrika**

KERKGEBOUWEN

vertrouwd verzekerd

Elk jaar krijgen we premie
terug. En flink wat!

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

Donatus

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700